يۇسۇپ ئىلياس (قازاقىستان)

ئېغىر تىنىقلار

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

يۇسۇپ ئىلياس (قازاقىستان)

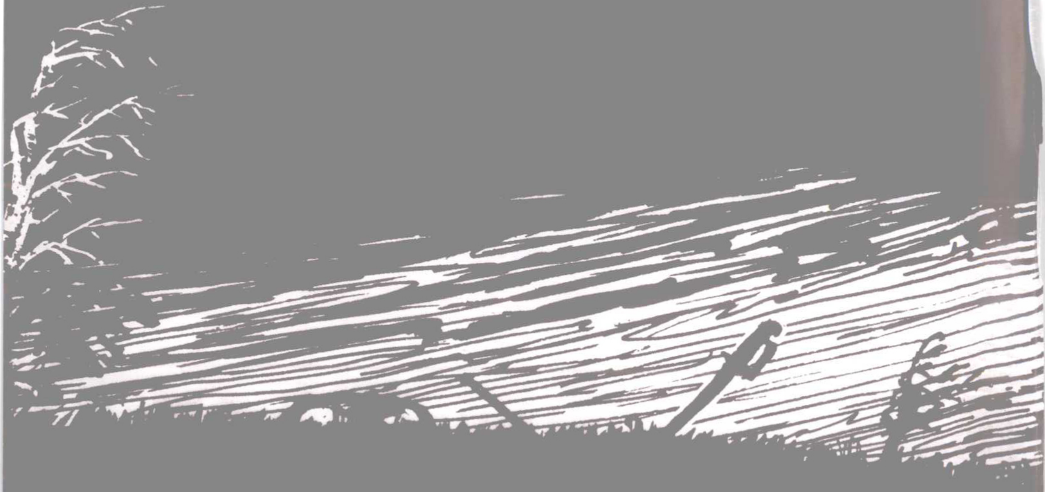

ئېغىر تىنىقلار

(تارىخىي رومان)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

沉闷的年代：维吾尔文/玉苏甫·伊力亚斯著；阿布都肉苏里·吾买尔改写．—乌鲁木齐：新疆人民出版社，1997.11
(2009.3 重印)
ISBN 978-7-228-04123-7

Ⅰ．沉… Ⅱ．①玉…②阿… Ⅲ．长篇小说—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ．I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2007)第 164678 号

责任编辑	阿扎提·阿里玛斯
编　　辑	苏里坦·阿西木
责任校对	赛娜瓦尔，再米拉
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	0991-2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	新疆新华印刷厂
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	15.125
版　　次	1997 年 11 月第 1 版
印　　次	2009 年 3 月第 4 次印刷
印　　数	18001-21000 册
定　　价	34.00 元

بۇ كىتاب قازاقىستان يازغۇچى نەشرىياتىنىڭ 1993 - يىلى نەشر قىلىنغان سلاۋىيان يېزىقىدىكى نەشرىگە ئاساسەن نەشرگە تەييارلاندى ۋە نەشر قىلىندى .

本书根据哈萨克斯坦共和国作家出版社 1993 年斯拉夫文印刷版转写出版。

ئىغىر تىنىقلار

ئاپتورى : يۇسۇپ ئىلياس (قازاقىستان)

نەشرگە تەييارلىغۇچى : ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر

مەسئۇل مۇھەررىرى : ئازات ئالماس

مۇھەررىرى : سۇلتان ھاشىم

مەسئۇل كوررېكتورى : سەنەۋەر ، زەمىرە

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر

تېلېفون : 0991—2827472

پوچتا نومۇرى : 830001

ساتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى

باسقۇچى : شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى

فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر ، 1/32

باسما تاۋىقى : 15.125

نەشرى : 1997 - يىلى 11 - ئاي 1 - نەشرى

باسمىسى : 2009 - يىلى 3 - ئاي 4 - باسمىسى

تىرازى : 18001—21000

كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—04123—7

باھاسى : 34.00 يۈەن

مۇندەرىجە

بىرىنچى قىسىم 1
بىرىنچى باب 1
ئىككىنچى باب 16
ئۈچىنچى باب 40
تۆتىنچى باب 52
بەشىنچى باب 77
ئىككىنچى قىسىم 100
بىرىنچى باب 100
ئىككىنچى باب 112
ئۈچىنچى باب 125
تۆتىنچى باب 146
بەشىنچى باب 185
ئالتىنچى باب 205
ئۈچىنچى قىسىم 229
بىرىنچى باب 229
ئىككىنچى باب 250
ئۈچىنچى باب 268
تۆتىنچى باب 282
بەشىنچى باب 299
تۆتىنچى قىسىم 324
بىرىنچى باب 324
ئىككىنچى باب 338
ئۈچىنچى باب 358
تۆتىنچى باب 377

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

بەشىنچى قىسىم 393
بىرىنچى باب 393
ئىككىنچى باب 410
ئۈچىنچى باب 418
تۆتىنچى باب 424
بەشىنچى باب 451
ئالتىنچى باب 462
خاتىمە 479

ئۆتمۈشنى بىلمىگۈچە، بۈگۈنكى كۈننىڭ مەنىسىنى ۋە كېلەچەكنىڭ مەقسىتىنى چۈشىنىش مۇمكىن ئەمەس.
— ماكسىم گوركىي

بىرىنچى قىسىم

بىرىنچى باب

1720 ـ يىلىنىڭ شەبان ئېيى. بۇ چاغدا تېكەس ۋادىسى شۈنچىلىك گۈزەللىشىپ كېتىدۇكى، رەڭمۇرەڭ گۈل ـ چېچەكلىرىنى نامايىش قىلىش ئۈچۈن دۇنيادىكى ھەممە گىياھلار مۇشۇ ۋادىنى تاللىۋالغاندەك كۆرۈنىدۇ. يېشىل دالىنىڭ ئۈستى ئاق، قىزىل، ھال ۋە سېرىق ئېچىلغان رەڭمۇرەڭ گۈللەر بىلەن جىمىرلاپ كېتىدۇ. ھاۋادىن دىماغنى يارغۇدەك خۇش پۇراقلار تارقىلىدۇ. تەبىئەتنىڭ بۇ مەنزىرىسىدىن بەھرىمەن بولغان بوز تورغايلار ئارغامچا بويى كۆتۈرۈلۈپ، قىن ـ قىنىغا پاتماي سايرىماقتا. كېپىنەكلەر لەرزان شامالدا تەۋرىنىپ تۇرغان گۈل ـ غۇنچىلارنىڭ ئۈستىدە پەرۋانە بولماقتا. ھەر خىل گۈللەرنىڭ شەربىتىدىن مەست بولغان ھەرىلەرنىڭ غوڭۇلدىغان ئاۋازىغا تەڭكەش قىلغاندەك، بۆدۈنىلەر بىلەن كەكلىكلەرنىڭ سايرىغىنى ئاڭلىنىپ قالىدۇ. سوزۇلۇپ ياتقان تەڭرىتېغىنىڭ چوققىلىرىدىكى ئاق قارلار بىلەن گويا كۆك ئاسمانغا قويۇلغان ئۈچى ئۈچلۇق كۈمۈش تۇۋرۇكتەك خانتەڭرى چوققىسى پارقىراپ تاۋلىنىپ كۆرۈنىدۇ. بىراق، جۇڭغار خانلىقىنىڭ خۇنتەيجىسى چىۋاڭ رابدانىنىڭ يازلىق ئوردىسىدىن چىققان ئۈچ ئاتلىق ئادەمگە تەبىئەتنىڭ بۇ گۈزەل مەنزىرىسى قىلچە تەسىر قىلمىغاندەك،

ھەرقايسىسى ئۆز خىياللىرى بىلەن بەند .

بۇلارنىڭ بىرى ، تۈنۈگۈن كەچتە خۇنتەيجى سوۋغات قىلغان تورۇق ئاتقا مىنىپ ، ئۇچىسىدىكى زەرباب پەرجىسىنىڭ ئارقا پېشى ئاتنىڭ قۇيرۇق تەرپىگە يېيىلىپ كەتسىمۇ ، پەرۋا قىلماي كېلىۋاتقان دانىيال خوجا . ئىككىنچىسى ، يەنە شۇ خۇنتەيجى تەرپىدىن سوۋغات قىلىنغان قارا قاشقا ئاتقا مىنىپ ، ھاۋا رەڭ پەرجىسىنى بۆكتۈرلەپ ئالغىنى ئۇنىڭ ئوغلى ياقۇپ خوجا . ئۈچىنچىسى ، بېشىغا سىلىندىر شەكلىدە قارا قالپاق ، ئۇچىسىغا ئۆرە ياقىلىق ، پەشلىرى يېنىدىن ئىزمىلىنىدىغان سېرىق چاپان كىيىۋالغىنى ، يەتتە يىلدىن بېرى دانىيال خوجىنىڭ خىزمىتىنى قىلغاچ ئۇنى مۇھاپىزەت قىلىشقا بەلگىلەنگەن داندار ئىسىملىك جۇڭغار . ئۇ دانىيال خوجا بىلەن ياقۇپ خوجىنىڭ ئوردىغا كېلىشتە مىنگەن ئاتلىرىنى يېتىلىۋالغاندى .

ئۇلار «قايىقنىڭ تۈزى» دەپ ئاتىلىدىغان يەردىن ئۆتۈپ ، ئوڭ تەرەپتىكى «ئاتنىڭ تېغى»غا كەلگەندە ، قاپتاللاردا تېۋىلغا بىلەن ئازغان ئۆسۈپ كەتكەن سايغا چۈشتى . كۈنچىقىشقا ماڭغانسېرى سايدىكى بۇلاقلاردىن چىقىپ ، بەزىدە تارىيىپ ، بەزىدە كېڭىيىپ ئېقىۋاتقان سۇلارنىڭ قوشۇلۇشىدىن ھاسىل بولغان ئېقىننى بويلاپ كېلىۋاتقان دانىيال خوجا سايىنىڭ بىر قولتۇقىغا كەلگەندە ، ئېتىنى توختىتىپ يەرگە چۈشتى .

— كىچىككىنە دەم ئېلىۋالايلى ، — دېدى ئۇ ئۆزىگە سوئال نەزىرى بىلەن قارىغان ئوغلىغا .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ياقۇپ خوجا بىلەن داندارمۇ ئاتلىرىدىن چۈشتى .

داندار ئاتلارنى ئېقىن بويىدا ئۆسكەن تاللارغا باغلىغاندىن كېيىن ئۇلاغلىرىنى بوشىتىپ ، ئوزۇق - تۈلۈك سېلىنغان خۇرجۇننى ئالدى - دە ، دانىيال خوجا پەرجىسىنى ئېسىپ قويغان تالنىڭ سايىسىغا كەلدى .

— سىلەر ماڭا قارىماي غىزالىنىۋېرىڭلار ، — دېدى دانىيال

خوجا، — مەن سۇغا چۈشۈپ ئازراق سالقىنلاپ كېلەي.

— سۇ سوغۇق ئەمەسمۇ، ئاتا؟ — ياقۇپ خوجا ھەيران بولۇپ سورىدى. ئۇنىڭ نەزىرىچە سالقىن سايىنىڭ تېگىدە ئېقىۋاتقان سۇ تېخى ئادەم چۆمۈلگۈدەك ئىسسىق ئەمەس ئىدى.

دانىيال خوجا بالىسىنىڭ سوئالىنى ئاڭلىماسقا سېلىپ، خۇرجۇندىن لۆڭگىسىنى ئالدى - دە، ئوڭ تەرەپتىكى غىمسىغا كىرىپ كەتتى ۋە ئەپلىك بىر يەرنى تېپىپ، ئۈستۋېشىدىكىلەرنى يەشتى، ئاندىن كەشىنى سۆرەپ ئېقىننىڭ قىرغىقىغا كېلىپ پۇتىنى سۇغا چىلىدى. سۇ راستىنلا سوغۇق ئىدى، بىراق نىيەت قىلغاندىن كېيىن يالتىيىشقا بولمايتتى. دانىيال خوجا «بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىم» دەپ پىچىرلىغىنىچە ئېقىننىڭ ئىچىگە كىردى. ئۇ تاغ سۈيىنىڭ ئەندىكتۈرۈپ بەدىنىنى مۇزلاتقىنىغا قارىماي، خۇددى ھامامدا غۇسۇل قىلغاندەك، قىرغاقتا ئولتۇرۇپ تەرەت ئالدى. ئاندىن ئېلىپ كەلگەن جايىنامازنى يېيىپ، بالدۇر زۇھا نامىزىنى[1]، كېيىن پېشىن نامىزىنى ئوقۇدى ۋە «يا زۇل جاللالى ۋەل ئىكرام» دېگىنىچە ئۇزاقتىن - ئۇزاق ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا «سەئىدۇل ئىستىغپار» ئوقۇشقا باشلىدى.

كىچىكىدىن تارتىپ ئىلمان سۇ بىلەن تەرەت ئېلىشقا ئۆگەنگەن دانىيال خوجىنىڭ ھازىر مۇزدەك تاغ سۈيىدە غۇسۇل قىلىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلىپ ئىبادەت قىلىشىغا تۈنۈگۈن يۈز بەرگەن مۇنۇ ۋەقەلەر سەۋەب بولغانىدى.

بۈرۈناكۈن كەچتە، دانىيال خوجىنىڭ ئۆيىگە مەخسۇس چاپارمەن كېلىپ، ئۇنى خۇنتەيجى جانابلىرىنىڭ ئۆز ھۇزۇرىغا چاقىرىۋاتقانلىقىنى يەتكۈزدى. خۇنتەيجىنىڭ بىرەر مۇھىم مەسىلە يۈز بەرگەندىلا چاپارمەن ئەۋەتىدىغانلىقىنى بىلىدىغان دانىيال خوجا ھەر خىل پەرەزلەرنى قىلدى. بىر تۇرۇپ قەشقەرىيە تەرەپتە ياكى تۇرپان، قۇمۇل تەرەپلەردە جۇڭغارلارغا قارشى بىرەر ھەرىكەت يۈز

① زۇھا نامىزى — كۈن كۆتۈرۈلگەندە ئوقۇلىدىغان ناماز.

بەردىمىكىن دېسە، بىر تۇرۇپ ئاياكۆز تەرەپتىكى قازاقلار قوزغالدىمىكىن دەيتتى. چۈنكى، مۇشۇ يېقىندا ئۆزىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن كەلگەن سوپى - دەرۋىشلەردىن «قەشقەرىيىدىكى بەزى بەگلەر جۇڭغارلارغا تۆلىنىدىغان سېلىقلارنى يىغىشتىن باش تارتىپتۇ»، «بەزى شەھەرلەرنىڭ بەگلىرى ئۆز يۇرتىدا تۇرۇۋاتقان جۇڭغار بەگلىرىنىڭ ھەددىدىن تاشقىرى كۆرەڭلىشىپ كەتكىنىگە چىدىماي، ئەھلى مۇسۇلمانلارنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ، ئۇلارنىڭ بىرنەچچىسىنى ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ» دېگەنگە ئوخشاش گەپلەرنى ئاڭلىغانىدى. خۇنتەيجى ئوردىسىدا تىلماچلىق قىلىدىغان موللا ئىبراھىم مەشھۇر: «جۇڭغارلار ئاياكۆز دەرياسىنىڭ بويىدا بولغان جەڭلەردە ئوتتۇز مىڭ قازاق لەشكىرىنى مەغلۇپ قىلغاندىن كېيىن[1] ئۆزىگە تەمەننا قويغان خۇنتەيجى تالاس ۋادىسى تەرەپكە ھۇجۇم قىلىشقا تەييارلىق قىلىۋاتىدۇ» دەپ سۆزلەپ بەرگەنىدى.

دانىيال خوجا قانچە ئويلىنىپ تولغانسىمۇ، خۇنتەيجىنىڭ نېمە ئۈچۈن چاقىرغانلىقىنى يا ياخشىلىققا، يا يامانلىققا جورالماي، تۈنۈگۈن چوڭ ئوغلى ياقۇپ خوجا بىلەن داندارنى ئەگەشتۈرۈپ، جۇڭغار خانىنىڭ يازلىق ئوردىسىغا كەلگەنىدى. خان ئوردىسىدىن مىڭ قەدەمچە يىراقتا تىكىلگەن كىگىز ئۆيگە يېقىنلاشقاندا، ئۆينىڭ سايىسىدە سالقىنلاپ ياتقان ئىككى ئىت ھاۋشىغان پېتى ئۇلارنىڭ ئالدىغا يۈگۈردى. ئىتلارنىڭ ئۈنىنى ئاڭلاپ، ئۆيدىن چىققان تىلماچ موللا ئىبراھىم مەشھۇر دانىيال خوجىنى كۆرۈپ: «بۇ ئادەم نېمە ئۈچۈن بۇياققا كېلىپ قالدىكىنە؟» دېگەن ئوي بىلەن بىرپەس تۇرۇپ قالدى-دە، ئاندىن دەرھال ئۇلارنىڭ ئالدىغا كېلىپ كۈتۈۋالدى. ئۇنىڭغىچە قوشنا ئۆيلەردىن چىققان ئىككى نەپەر جۇڭغار ھىراۋۇلى ئىتلارنى قوغلاپ، مېھمانلارنى ئاتتىن چۈشۈردى.

دانىيال خوجا تىلماچنىڭ ئۆيىگە كىرىپ، پاتىھە قىلغاندىن كېيىن ئامانلىق سوراشقان بولدى-دە، تەرەت ئېلىش ئۈچۈن

---

[1] بۇ جەڭ 1717 - يىلى بولغان.

چۈگۈن سورىدى ۋە بىرپەستىن كېيىن دىگەر نامىزىنى بىللە ئوقۇشتى . شۇ ئارىدا بايىقى جۇغار ھىراۋۇللىرىنىڭ بىرى بېقىنىلىرى كۆمۈشتە نەقىشلەنگەن تورسۇق بىلەن بىرنەچچە چۆچەكنى ئەكىرىپ ، يولۇچىلارغا قىمىز قۇيۇشقا باشلىدى . كۆن بويى ھېچ يەردە توختىماي كەلگەچكە ، چارچاپ قالغان مېھمانلار ئىككى چۆچەكتىن قىمىز ئىچىپ ، ھاردۇقلىرىنى چىقارغاندەك بولدى .

— قەدەملىرىگە مۇبارەك بولغاي ، خوجام ، — دېدى موللا ئىبراھىم مەشھۇر دانىيال خوجىنىڭ نېمە ئىش بىلەن كەلگەنلىكىنى بىلمەك بولۇپ .

— تۇنۇگۈن خۇنتەيجى جانابلىرى چاپارمەن ئەۋەتىپتىكەن ...

— شۇنداقمۇ ؟ — تەئەججۇبلەندى تىلماچ .

دانىيال خوجا موللا ئىبراھىم مەشھۇرنىڭ كۆڭلىدە دېگۈدەك خۇنتەيجىنى كۆرۈپ تۇرغىنىغا قارىماي ، ئۇنىڭ ئۆزىگە چاپارمەن ئەۋەتكەنلىكىدىن خەۋەرسىز ئىكەنلىكىنى بىلسىمۇ ، يەنە سۆز قاتتى .

— دۇنيانىڭ ئىشلىرى تىنچلىقتۇ ؟

— ھازىرچە تىنچلىق ، خوجام ، تاڭلا نېمە ئىشلارنىڭ سادىر بولۇشى پەقەت ئاللاتائالاغا ئاياندۇر .

دانىيال خوجا ئۆز ھۆرمىتى ئۈچۈن سويۇلىدىغان قوزىغا دۇئا بەرگەندىن كېيىن ، پەگاھ تەرەپتە ئولتۇرغان داندارغا مۇراجىئەت قىلدى :

— ئۇلۇغ خۇنتەيجى جانابلىرىغا مېنىڭ كەلگەنلىكىم ھەققىدە ئۇچۇر بېرىلمىدىمۇ ؟

— ياق ، خوجام ، مانا ھازىر بەجا كەلتۈرىمەن ، — دېدى ۋە ئالدىدىكى چۆچەككە قۇيۇلغان قىمىزنى بىر كۆتۈرۈشتە ئىچىۋېتىپ تالاغا چىقتى .

ئۇ پاقلاننىڭ گۆشى پىشىشقا يېقىن قايتىپ كەلدى ـ دە ، ئۆزىنىڭ خۇنتەيجى ئالدىدا ئىناۋىتى بارلىقىنى كۆز ـ كۆز

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

قىلغاندەك مەغرۇرلىنىپ :

— ئۇلۇغ ئەمرچىمىز ، خوجامنىڭ بۇگۈنچە ياخشى دەم ئېلىشنى ، كېرەك بولغاندا ئادەم ئەۋەتىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى ، — دېدى .

— ئەمرچىمىز ئۇزۇن يىللار ياشىسۇن ، — دېدى موللا ئىبراھىم مەشھۇر موڭغۇلچىلاپ .

ئۇلار كەچلىك تاماقتىن كېيىن ، تۈن يېرىمىغىچە ئۇيان ـ بۇيانىدىن پاراڭلىشىپ ئولتۇرغىنىغا قارىماي ، دانىيال خوجا ھەممىدىن بۇرۇن ئۇيغىنىپ كەتتى .

تەڭرىتېغىدىن كۆتۈرۈلگەن قۇياش ئارغامچا بويى ئۆرلىگەندە ، دىقماق تورۇق ئاتقا مىنگەن جۇڭغار ھىراۋۇلى ئوردا تەرەپتىن ئات چاپتۇرۇپ كەلدى ـ دە ، موللا ئىبراھىم مەشھۇرغا ئۇلۇغ خۇنتەيجى جانابلىرىنىڭ دانىيال خوجا باشلىق مېھمانلارنى ئوردىغا ئېلىپ كېلىشنى ئېيتقانلىقىنى ئۇقتۇردى . خۇنتەيجىنىڭ پەرمانىدىن خەۋەر تاپقان دانىيال خوجىلار ئورنىدىن قوزغىلىپ ئوردا تەرەپكە پىيادە مېڭىشقا تەمشىلىۋىدى ، بايىقى لەشكەر : «ئۇلۇغ خۇنتەيجى جانابلىرى مېھمانلارنى ئاتلىرىغا مىنىپ كەلسۇن دېگەنىدى» دېدى .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ دانىيال خوجىلا ئەمەس ، ھەتتا جۇڭغار ئوردىسىنىڭ رەسىم ـ قائىدىلىرىنى بەش قولدەك بىلىدىغان موللا ئىبراھىم تىلماچمۇ ھەيران قالدى . چۈنكى ، جۇڭغار خانلىقىدا نەچچە يىللاردىن بېرى ئەمەل قىلىنىپ كېلىۋاتقان ئادەت بويىچە ، خان ئوردىسىغا قەدەم تەشرىپ قىلغان ھەرقانداق ئادەم مىڭ قەدەم يىراقلىقتا ئاتتىن چۈشۈپ پىيادە ماڭاتتى . ھەتتا قەبىلىلەرنىڭ تەيجىلىرى بىلەن نويان باشلىق ئوردا ئەمەلدارلىرىمۇ ئوردىغا بەش يۈز مېتىر قالغاندا ، ئاتتىن چۈشۈپ پىيادە ماڭاتتى . شۇڭا ، خان ئوردىسىدىن كەلگەن جۇڭغار لەشكىرى موللا ئىبراھىم مەشھۇر باشلىق مېھمانلارنىڭ گېپىگە ئىشەنمەيۋاتقانلىقىنى بايقاپ :

— دەرھال ئاتلىرىڭلارنى مىنىپ مېڭىڭلار ! — دېدى ـ دە ، ئېتىنىڭ بېشىنى بۇراپ ئوردا تەرەپكە كەتتى .

ئانچە كېچىكمەي دانىيال خوجىلارمۇ ئاتلىرىغا مىنىپ مېڭىشتى .

ئۇلار خۇنتەيجىنىڭ يازلىق ئوردىسى دەپ ئاتىلىدىغان ئون ئالتە كەرگىلىك ، چاڭغىرىقىنىڭ ئۈستىدە چوقچىيىپ تۇرغان ئېگىز بادىرىنىڭ ئۇچىدا ئاتنىڭ بىر تۇتام قۇيرۇقى بىلەن ئۈچ بۇرجەك بايراق يەلپۈنۈپ تۇرغان ئاق ئۆيگە ئۈچ يۈز قەدەمچە قالغاندا ، ئاتلىرىنى ئويناقلىتىپ كېلىۋاتقان خۇنتەيجى باشلىق بىر قانچە نويانىنى① كۆرۈپ دەرھال ئاتلىرىدىن چۈشتى . ئاڭغىچە يالى — قۇيرۇقى يەرگە تېگىپ تۇرغان جەرەن ئاتقا مىنىپ ھەمراھلىرىنىڭ ئالدىدا كېلىۋاتقان خۇنتەيجى دانىيال خوجىلارغا يېقىنلاپ قالدى . ئۇ ئۇچىسىغا پارقىراپ تۇرىدىغان سېرىق تاۋاردىن ئۆرە ياقىلىق كەڭ پەشمەت كىيىپ ، بېلىنى قىزىل شايى بىلەن ئىككى ئايلاندۇرۇپ باغلىۋالغان ، بېشىغا قاسقىنى ئۈستىگە قايرىلغان ، قۇببىسى كىچىك قارا قالپاق كىيىۋالغانىدى . بېشىنىڭ چوققىسىدا ئۆستۈرگەن بىر ئۆرۈم ئۇزۇن چېچى ئوڭ قۇلىقىنىڭ ئارقىسىدىن مەيدىسىگە ساڭگىلاپ چۈشكەن ، شالاڭ ئۆسكەن ئىنچىكە بۇرۇتى بىلەن بىرنەچچە تال ساقىلى بىلىنەر - بىلىنمەس يەلپۈنۈپ تۇراتتى .

ئۇ ئۆزىگە ھۆرمەت بىلدۈرگەن دانىيال خوجا باشلىق ئادەملەرنى كۆرۈپ ئېتىنى توختاتتى . دانىيال خوجا بىلەن ياقۇپ خوجا قوللىرىنى كۆكسىگە قويۇپ ، باشلىرىنى ئېگىپ سالام بەردى . موللا ئىبراھىم مەشھۇر بىلەن داندارلار باش كىيىملىرىنى ئېلىپ ، بىر تىزىنى يەرگە تەگكۈزۈپ ئېگىلىشتى .

— خوجىنىڭ ئەھۋالى ياخشىمۇ ؟ — خۇنتەيجى دانىيال خوجا ئۆز ئالدىدا ھەغدا تۇرسىمۇ ، ئۇنىڭ ئەھۋالىنى باشقا بىرىدىن سورىغاندەك ئەلپاز كۆرسەتتى .

— ئۇلۇغ خۇنتەيجى جانابلىرى ئۇزۇن يىللار سەلتەنەت كۆرسۇن ، — دېدى دانىيال خوجا ئوردا ئەنئەنىسىگە مۇۋاپىق .

---

① نويان — ئەمەلدار ، مەنسەپدار .

— ئەمسە ئاتلىرىڭلارغا مىنىڭلار ! — دېدى خۇنتەيجى ۋە ئېتىنى دېۋىتىپ ئالغا ئىنتىلدى .

شۇ چاغدا ، قۇلا ئاتقا مىنگەن نويانلاردىن بىرى قامچا تۇتقان قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈۋىدى ، ئوردىنىڭ سول تەرىپىدىكى ئۆيلەرنىڭ دالدىسىدا تۇرغان يىگىرمىگە يېقىن قورallıق جۇڭغارلار ئاتلىرىنى چاپتۇرۇپ كەلدى - دە ، خۇنتەيجى باشلىق ئوردا ئەمەلدارلىرى بىلەن دانىيال خوجىلارنى مۇھاپىزەت قىلىپ مېڭىشتى .

ئۇلار بىرەر سائەتتىن كېيىن تەڭرىتېغىنىڭ كىچىك بىر تارمىقىدىكى ئېگىز دۆڭلۈككە جايلاشقان يېشىل دەپسەنگە يېتىپ كەلدى . بۇ يەرگە تېكەس بىلەن ئىلى ۋادىسىدا تۇرۇۋاتقان جۇڭغارلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك يىغىلىشقانىدى . كەرمىلەرگە باغلانغان ئاتلار چېۋىنقاپ تۇرۇشاتتى . يەرگە ئويۇپ ياسالغان ئوچاقلاردىن چىققان تۈتۈنلەر تاغ قاپتاللىرىنى بويلاپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلەتتى .

خۇنتەيجىلەر دەپسەنگە يېقىنلىشاي دېگەندە ، قۇلا ئاتقا مىنگەن نويان بىرنەچچە قورallıق لەشكەرنى ئېلىپ ئىلگىرىلەپ كەتتى - دە ، يىغىلغان خەلققە مۇراجىئەت قىلىپ ، خۇنتەيجى باشلىق ئوردا ئەمەلدارلىرىغا يول ئاچتى .

خۇنتەيجى باشلىق ئەمەلدارلار دەپسەنگە كېلىشى ئۇلارغا يول بېرىپ ئىككى چەتتە ئۆرە تۇرۇشقان جۇڭغارلارنىڭ بەزىلىرى ئىككى قولىنى جۈپلەپ پېشانىسىگە تەگكۈزۈپ ھۆرمەت بىلدۈرسە ، بەزىلىرى ئېگىلىپ يەرگە باش ئۇراتتى .

خۇنتەيجى دەپسەنىڭ ئوتتۇرىغا تىكىلگەن چوڭ ئاق ئۆيگە يېقىنلاشقاندا ، ئىككى يۇزگە يېقىن گېچىل[1] غاز قانىتى بولۇپ سەپ تۈزدى . چاچلىرى قىرىپ چۈشۈرۈلگەن گېچىللەرنىڭ ھەممىسىلا يالاڭۋاشتاق ئىدى . ئۇچىسىغا كىيىۋالغان جىگەر رەڭ چاپانلىرىنىڭ ئېتەكلىرى تۆمشۇقى ئاسمانغا قاراپ تۇرىدىغان قىزىل ئۆتۈكلىرىنىڭ يۈزلۈكىگىچە چۈشۈپ تۇراتتى . ئۇلارنىڭ ھەممىسى

---

[1] گېچىل — بۇددا دىنى تەھسىل قىلىۋاتقان تالىپلار ، راھىبلار .

سېرىق تاۋاردىن بەلۋاغ باغلىنىشۋالغانىدى.

خـۇنتەيجى باشلىق ئەمەلدارلار گېچىللەر سېپىنىڭ چېتىگە كـەلـگـەندە، ئاتلىرىدىن چۈشۈپ پىيادە مېڭىشتى. ئوڭ تەرەپتە تۇرغـان گـېـچىللەر: «ئۇلۇغ خۇنتەيجىمىزنىڭ ئۆمرى ئۇزۇن بـولـغـاي!» دەپ ۋارقـىـرىدى. سول تەرەپتە تۇرغانلار ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ: «ئۇلۇغ ئەمرچىمىزنىڭ كۈچ ـ قۇدرىتىدىن تاغۇتاشلار تـىـتـرىـگەي!» دەپ خىتاب قىلىشتى. ئاندىن ھەممە گېچىللەر قوللىرىنى جۈپلەپ پېشانىلىرىگە ئۈچ قېتىمدىن تەگكۈزۈشتى. شۇ چاغدا سېرىق تاۋاردىن ئۇزۇن چاپان كىيگەن، چىراي ـ شەكلى ماي سۈركىۋالـغاندەك پـارقـىـراپ كەتـكەن ئېـگىز بويلۇق بىر گـىـگـەن①: «شان ـ شەۋكىتى تەڭرىتېغىدىنمۇ ئۇلۇغ، ھەممە جـۇڭـغـارلارنىڭ شاپائەتچىسى بولغان خۇنتەيجىمىزنىڭ قەدىمىگە مـۇبـارەك!» دەپ، جۈپلەنگەن ئىككى قولىنى پېشانىسىگە ئۈچ قېتىم تەگكۈزۈپ، ھۆرمەت بىلدۈرگەندىن كېيىن، بۇيرۇق كۈتۈپ تۇرغان چىلەڭگە «باشلاڭلار» دېگەندەك ئىشارەت قىلدى.

چىلەڭ خۇددى مۇشۇ ئىشلارنى كۈتۈپ تۇرغاندەك، ئۇزۇنلۇقى ئۈچ گەز كېلىدىغان سېرىق تاۋارنى يېيىپ، تۆت ئۇچىنى تۆت گېچىلگە تۇتقۇزدى ـ دە، ئۆزى ئاق ئۆيگە كىرىپ ئۈستى سېرىق تـاۋاردا يېپىلغان بىر نەرسىنى يوغان كۈمۈش تاۋاقتا كۆتۈرۈپ چىقتى، بىرەر مىنۇتتەك كالپۇكىنى مىدىرلىتىپ نېمىلەرنىدۇر پـىـچـىرلىغاندىن كېيىن، بايىقى تاۋاقنى تۆت گېچىل كۆتۈرۈپ تۇرغان سېرىق تاۋار ئۈستىگە قويدى. ئاندىن تاۋاق ئۈستىدىكى تاۋار يوپۇقنى ئىككى قوللاپ ئېلىۋەتتى. كۈمۈش تاۋاقتا باداشقان قۇرۇپ ئولتۇرغان ئالتۇن بۇت ھەممىنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلدى. شۇ ئەسنادا، تۆت گېچىلنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى ئىچى ئەركە②بىلەن تـولـدۇرۇلـغـان تـۇڭنىڭ قېشىغا قىرى يۇقىرىسىغا قايرىلىپ، چوققىسىغا تۇرلۈك مارجانلار ئورنىتىلغان قالپاقلارنى كىيگەن،

---

① گىگەن — بۇددا دىنىدىكى راھىبلارنىڭ دىنىي دەرىجىلىرى.
② ئەركە — سۈتتىن ياسالغان موڭغۇل ھارىقى.

ئىككىگە ئۆرۈلگەن ئۇزۇن چاچلىرى چېتى يېرىق پەشمەتلىرىنىڭ ئېتىكىگە چۈشۈپ تۇرغان بىرنەچچە قىزلار پەيدا بولدى . دومبىيىپ تۇرغان مەڭزىلىرى قىزارغان ، قىياق كۆزلىرى جۇلالىنىپ ، كۈلۈمسىرەپ تۇرغان بۇ جوڭغار قىزلىرىنىڭ كەيپى چاغ ئىدى .

دانىيال خوجا جوڭغارلارنىڭ ھەر يىلى يازنىڭ مۇشۇ پەيتىدە ، يىل بويى ئىبادەتخانىدا تۇرىدىغان مەبۇدىنى يايلاققا مۇشۇنداق تەنتەنە بىلەن كۆتۈرۈپ چىقىدىغانلىقىنى ئاڭلىغان . بۇ ھەقتە نىلقا ، قاينۇق ، تېكەس ۋە ئىلى ئەتراپىغا سىپىلىنغان كۈرەلىرىدىكى بۇتنى يايلاققا كۆچۈرۈشكە بىرنەچچە قېتىم قاتناشقان داندارمۇ سۆزلەپ بەرگەنىدى .

ئۇنىڭ ئېيتىشىچە ، قۇياش بىلەن ئاي تۇرۇۋاتقان كۆك ئاسماننى ، ئادەملەر بىلەن ھايۋانلارنى ، يەر بىلەن تاغۇتاشلارنى ۋە ئۆسۈملۈكلەر بىلەن سۇلارنى ياراتقان ئۇلۇغ مەبۇدنى يازنىڭ مۇشۇ پەسلىدە يايلاققا ئاچىقىپ بىر مەزگىل يايلاتسا ، ئۇ ئۆزىگە تېۋىنغان ئادەملەرگە ھەرقاچان يار ـ يۆلەك بولىدىكەن . ئۇلۇغ خۇنتەيجى چىۋاڭ رابدان جانابلىرىنىڭ بۇ يېقى تەڭرىتاغلىرىدىن ئېشىپ تىببەتكىچە ، ئۇ يېقى كۆكچىدىن① ئاياكۆز ۋە باشقا يەرلەرگىچە بولغان يۇرۇشلەردە كۈچ ـ قۇۋۋەت بەرگەن ئاشۇ ئۇلۇغ مەبۇدنىڭ قوللاپ ـ قۇۋۋەتلىشى ئىكەن . شۇڭا ، يىلدا بىر قېتىم داغدۇغىلىق ئۆتكۈزۈلىدىغان مەدىرە② مۇراسىمىغا قاتنىشىش ھەربىر جوڭغار بالىسى ئۈچۈن ئىنتايىن شەرەپلىك ۋاقىت ئىمىش .

دانىيال خوجىنىڭ بۇ خىياللىرىنى ئۇزۇن چاپىنىنىڭ ئۈستىدىن يېڭى قىسقا ، پەشلىرى ئۇزۇن ، تاقىر بېشىنىڭ چوققىسىدىن ئۆسكەن بىر ئۆرۈم چېچى ئاقىرىپ كەتكەن قېرى لامانىڭ چوڭلۇقى لېگەنچىلىك ئىككى مىس تاۋاقنى بىر ـ بىرىگە ئۇرۇشىدىن چىققان جاراڭلىق ئاۋازى بۇزۇۋەتتى . ئۇنىڭ كۆزى تۆت گېچىل كۆتۈرۈپ تۇرغان سېرىق تاۋار ئۈستىدىكى بۇتنىڭ

---

① كۆكچى — بالقاش كۆلي .
② مەدىرە — جوڭغارلارنىڭ مەبۇدنى يايلاققا ئاچىقىش مۇراسىمى .

ئاستىدىن جۇپلەنگەن قولىنى پېشانىسىگە تەگكۈزۈپ، ئاق ئۆي تەرەپكە ئۆتۈۋاتقان خۇنتەيجىگە چۈشتى. ئۇ مەبۇدنىڭ ئاستىدىن ئۆتۈپلا، لامانىڭ ئالاھىدە ھۆرمەت بىلدۈرۈشى بىلەن، ياغاچ ئاياقتا ئاغزىنىڭ يېرىمى يېپىقلىق تۇڭدىكى ئەركىدىن ئېلىپ بىر كۆتۈرۈشتىلا ئىچىۋەتتى. ئاندىن تۇڭغا ياندىش تۇرغان قىياق كۆز قىزلارغا كۆز يۈگۈرتۈپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن بويى ئېگىزرەك، ئاھۇ كۆزلىرى مۆلدۈرلەپ تۇرغان بىرىنى سۆيۈپ قويدى. قۇدرەتلىك خۇنتەيجىنىڭ بۇ ئىلتىپاتىغا سازاۋەر بولالىغان قىزنىڭ مەڭزىلىرى تېخىمۇ قىزىرىپ، مۆلدۈرلەپ تۇرغان كۆزلىرى چاقناپ كەتتى. خۇنتەيجىنىڭ ئىلتىپاتىغا سازاۋەر بولالمىغان باشقا قىزلار ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈرۈپ تىزلانغىنىچە، ئۇنىڭ يەڭلىرى بىلەن پەشلىرىنى كۆزلىرىگە سۈرتۈشتى.

شۇ چاغدا، بايىقى تاقىر باش لاما قولىدىكى مىس تاۋاقلارنى يەنە ئۇردى. بۇ قېتىم خۇنتەيجىنىڭ ئوڭ قول ۋەزىرى ھېسابلىنىدىغان ساغا نويان سېمىز قەددىنى ئېگىپ، مەبۇدنىڭ ئاستىدىن ئۆتتى ـ دە، تۇڭدىكى ئەركىدىن بىر ئاياق ئېلىپ ئىچتى ۋە خۇنتەيجىگە ئوخشاش كۆڭلى تارتقان بىر قىزنى سۆيۈپ، لامالار تۇرغان يەرگە باردى.

مىس تاۋاقلار يەنە ئۇرۇلدى، يەنە بىر نويان مەبۇد ئاستىدىن ئۆتتى. ئۇمۇ بىر ئاياق ئەركە ئىچىپ، بىر قىزنى سۆيۈپ قويدى.

نۆۋەت دانىيال خوجىغا كېلىپ قالدى. ئۆزىنى ئىسلام دىنىنىڭ پېشۋاسى، قەشقەرىيەدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ پاسىبانى دەپ ھېسابلايدىغان دانىيال خوجىنىڭ بەدىنى شۈركۈنۈپ، يۈرىكى قىسىلدى. «قانداق قىلسام بولار؟ — دېگەن سوئال بېشىغا يىغىندەك سانجىلدى، — ئەگەر مۇشۇ كۇپپارلارغا ئوخشاش بۇتنىڭ ئاستىدىن ئۆتسەم، ئاللاتائالا بىلەن روسۇلۇللانىڭ ۋە پۈتۈن ئەھلى مۇسۇلمانلارنىڭ ئالدىدا قارا يۈز بولىمەن. ئەگەر بۇتنىڭ ئاستىدىن ئۆتمىسەم، ئىمانى يوق بۇ قانخور خۇنتەيجى كاللامنى ئالىدۇ ياكى ھېلىقى ھاجى سوپۇمنى ئاساۋ بايتالنىڭ قۇيرۇقىغا باغلاپ كۆڭۈل

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com